

DARIUSZ P. KAŁA*

SZCZEGÓŁOWE PRZESŁANKI NADANIA STOPNIA DOKTORA HABILITOWANEGO

SPECIFIC PREREQUISITES FOR THE CONFERMENT OF THE DEGREE OF HABILITATED DOCTOR

In 2018, there was a reform of higher education in Poland. One of the effects of this reform was the modification of the requirements for awarding the degree of habilitated doctor (*doktor habilitowany*). The article aims to answer the question of what specific conditions must be met in order to obtain a postdoctoral degree under the current law. The article fills a gap in the science of law, since no comprehensive study has been devoted to this topic. The author presents conclusions based on an analysis of the legal status, and of the views expressed in the science of law and in judicial decisions. Consideration is also given to the purposes of the reform related to habilitation, and those included in the justification to the draft Act on Higher Education and Science, as well as the clarification of the requirements indicated by the Council for Scientific Excellence – the assembly and public administration body supervising the awarding of habilitation in Poland. In the analyses, the author used the dogmatic-legal method, the hermeneutic method, and the argumentative method. In the conclusion, the specific prerequisites that must be met in order to obtain a postdoctoral degree under the current law are indicated, namely: possession of a doctoral degree in science, possession of a scientific or artistic achievement that represents a significant contribution to the development of a specific discipline, and the demonstration of significant scientific or artistic activity carried out in more than one university, scientific institution or cultural institution, especially outside of Poland. In addition to the specific prerequisites, it is necessary to bear in mind the need to meet the general prerequisites, which are beyond the scope of this study.

Keywords: habilitation; academic degrees; higher education; postdoctoral degree; scientific advancement

W 2018 r. dokonana została w Polsce reforma szkolnictwa wyższego. Jednym z efektów tej reformy była modyfikacja wymagań związanych z nadawaniem stopnia doktora habilitowanego. Celem artykułu jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, jakie warunki szczegółowe należy spełnić, aby uzyskać stopień doktora habilitowanego w obowiązującym stanie prawnym. Artykuł wypełnia lukę w literaturze naukowej, gdyż brak wyczerpującego opracowania monograficznego w tym

* Dariusz P. Kała
University of Economics and Human Sciences in Warsaw, Poland/
Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie, Polska
d.kała@vizja.pl, <https://orcid.org/0000-0002-2886-9117>

temacie. W publikacji wyrażono autorskie poglądy będące wynikiem analizy stanu prawnego, poglądów wyrażanych w nauce prawa oraz w orzecznictwie sądowym. Uwzględniono również założenia reformy związane z habilitacją, a zawarte w uzasadnieniu do projektu ustawy o szkolnictwie wyższym i nauce, a także doprecyzowano wymagania wskazane przez Radę Doskonałości Naukowej jako gremium i organ administracji publicznej nadzorujący nadawanie habilitacji w Polsce. W analizie wykorzystano metodę dogmatycznoprawną, metodę hermeneutyczną oraz metodę argumentacyjną. W podsumowaniu wskazano warunki szczegółowe, które należy spełnić, aby uzyskać stopień doktora habilitowanego w obowiązującym stanie prawnym: posiadanie stopnia doktora nauk, posiadanie w dorobku osiągnięcia naukowego albo artystycznego, stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. Oprócz przesłanek szczegółowych trzeba mieć na uwadze konieczność spełnienia przesłanek ogólnych, które wykraczają poza zakres niniejszego opracowania.

Słowa kluczowe: habilitacja; stopnie naukowe; szkolnictwo wyższe; stopień doktora habilitowanego; awans naukowy

I. WSTĘP

Z dniem 1 października 2018 r. weszła w życie reforma szkolnictwa wyższego¹. Jednym z efektów tej reformy było dokonanie zmian w zakresie nadawania stopnia doktora habilitowanego. Habilitacja pozostała jednym ze stopni naukowych w obecnym systemie szkolnictwa wyższego.

Uzasadnieniem wyboru takiego tematu opracowania jest brak wyczerpującego, monograficznego opracowania naukowego, poświęconego przedstawionemu tutaj przedmiotowi badań, zakładającemu podział przesłanek nadania stopnia doktora habilitowanego na przesłanki ogólne i szczegółowe. Dotychczas w nauce prawa lub orzecznictwie sądowym nie dokonano takiego podziału ani nie wyodrębniono ogólnych i szczegółowych przesłanek nadania habilitacji, koncentrując się na omówieniu wybranych ustawowych przesłanek nadania habilitacji oraz kwestiach proceduralnych² lub na przedstawieniu modelu polskiej habilitacji na tle rozwiązań w innych krajach oraz nowych propozycjach w tym zakresie³. Artykuł jest więc uzupełnieniem luki w nauce prawa.

Przedmiotem badań w niniejszej publikacji są aktualne szczegółowe przesłanki materialnoprawne nadania habilitacji⁴. Przedmiotem badań nie są natomiast ogólne przesłanki nadania habilitacji, które zostały przedsta-

¹ Dotychczasowe ustawy o szkolnictwie wyższym i stopniach naukowych zastąpiła jedna wspólna ustawa z 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, t.jedn.: Dz. U. 2022, poz. 574 ze zm. (dalej jako: u.p.s.w.n.). Zob. także Stec (2021): 3–18.

² Np. Radajewski (2020): 391 n.

³ Np. Stec (2021): 3–18.

⁴ Zob. także Kała (2021): 229–242.

wione w innym opracowaniu naukowym⁵. Następstwem dokonaniu przez autora podziału na szczegółowe i ogólne przesłanki nadania habilitacji jest zaliczenie do przesłanek szczegółowych takich aspektów nadania habilitacji, jak: posiadanie stopnia doktora nauk, posiadanie osiągnięć naukowych stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, wykazywanie się istotną aktywnością naukową. Do ogólnych przesłanek nadania habilitacji autor zalicza m.in. kwestie pozaustawowych kryteriów nadania habilitacji, indeksy cytowań, zakres dorobku habilitacyjnego przedstawianego do oceny.

Zasadniczym problemem i celem tego opracowania jest udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie warunki szczegółowe należy spełnić, aby uzyskać stopień doktora habilitowanego w aktualnie obowiązującym stanie prawnym? Z głównym problemem artykułu wiążą się problemy szczegółowe, tj. pojęcie monografii naukowej, artykułu naukowego, istotnej aktywności naukowej realizowanej w kilku instytucjach i cyklu artykułów.

W artykule wykorzystane zostaną tradycyjne metody naukowe w ramach nauki prawa, jak metoda dogmatycznoprawna, metoda hermeneutyczna oraz metoda argumentacyjna.

II. STOPIEŃ DOKTORA NAUK

Posiadanie stopnia doktora jest w pewnym sensie najłatwiej osiągalnym dla habilitanta kryterium do spełnienia warunków nadania habilitacji. Jest to niejako warunek podstawowy, aby rozpocząć starania o nadanie habilitacji. Stopień doktora nauk jest pierwszym z osiągnięć naukowych w modelu awansów naukowych w polskim systemie prawa, który otwiera drogę do uzyskania habilitacji, a następnie tytułu profesora⁶. O ile monografia czy istotna aktywność naukowa habilitanta podlegają ocenie recenzentów bądź komisji habilitacyjnej i rady dyscypliny, o tyle posiadanie stopnia doktora jest potwierdzone urzędowym dokumentem, na który składają się uchwała o nadaniu stopnia doktora nauk oraz otrzymany dyplom, a które to dokumenty co do zasady nie podlegają kwestionowaniu.

Należy zwrócić uwagę, że posiadanie stopnia doktora oznacza w świetle art. 187 ust. 1 u.p.s.w.n., że habilitant prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Oznacza to, że posługuje się on odpowiednią metodologią pracy naukowej. W związku z tym stawianie habilitantowi w recenzjach habilitacyjnych zarzutów o braku odpowiedniej metodologii naukowej artykułów naukowych lub monografii powinno być bardzo ostrożne, ponieważ może pozostawać w konfrontacji z urzędowym potwierdzeniem kompetencji habilitanta i może być traktowane jako nieuzasadnione.

⁵ W publikacji pominięto kwestie ściśle proceduralne. Ciekawe opracowanie w tym zakresie przedstawił Wojtuń (2021): 3–17.

⁶ Zob. Ślęzak (2020b): 61–85.

Należy zgodzić się z poglądem sformułowanym w doktrynie prawa, że dopuszczalne jest w obecnym stanie normatywnym, że stopień doktora habilitowanego może być nadany osobie, która uzyskała stopień doktora w innej dyscyplinie naukowej niż dyscyplina, w której czyni starania o nadanie stopnia doktora habilitowanego⁷. Wynika to wprost z przepisów prawa, w których nie dokonano zastrzeżenia, aby habilitant posiadał stopień doktora w tej dziedzinie i dyscyplinie, w której składa wniosek o nadanie habilitacji.

Praktyka uprawiania nauki wskazuje, że osoby zajmujące się nauką gromadzą dorobek naukowy do habilitacji zwykle, ale nie zawsze, w tej dyscyplinie, w której osiągnęli stopień doktora nauk. W pewnym stopniu wymuszają to organizacja nauki (tj. wydziałów, instytutów, katedr, zakładów itd.) oraz ogólna idea zdobywania wykształcenia przewyższającego magisterium, zmierzająca do zdobywania wiedzy ściśle specjalistycznej. Zdarza się jednak w praktyce, że osoba, która uzyskała np. doktorat z zakresu nauk teologicznych, po doktoracie prowadzi badania bardziej z zakresu historii (np. historii danego Kościoła) lub uzyskała doktorat z psychologii, a dalsze badania prowadzi z pedagogiki. Wydaje się więc, że postulat, aby ustawodawca określił, że stopień doktora habilitowanego można uzyskać wyłącznie w dyscyplinie, w której uzyskało się stopień doktora nauk⁸, wydaje się niezasadny. W dobie rozwoju badań interdyscyplinarnych takie ograniczenie mogłoby wpływać na zahamowanie podejmowanie tego typu interesujących badań. Do recenzentów, komisji habilitacyjnej i rad dyscyplin oraz Rady Doskonałości Naukowej należy ocena, czy habilitant posiadający stopień doktora w jednej dyscyplinie naukowej wykazuje się odpowiednią metodologią, jakością i ilością dorobku itd. w tej dyscyplinie, w której przedstawia dorobek habilitacyjny do uzyskania habilitacji.

Odmienność dyscypliny, w której posiada się stopień doktora nauk, od dyscypliny, w której stara się o nadanie habilitacji, musi uwrażliwiać habilitantów na odpowiedni wybór dyscypliny naukowej, w której składa się wniosek o nadanie habilitacji. Może się bowiem okazać, że z późniejszej oceny recenzentów, komisji habilitacyjnej oraz rad dyscyplin będzie wynikać, że przedstawiony do oceny dorobek habilitacyjny nie mieści się w dyscyplinie, w której habilitant stara się o awans naukowy, co może skutkować uzyskaniem odmowy nadania stopnia doktora habilitowanego. Zauważono już to w orzecznictwie: „Habilitant dysponuje wiedzą, w jakiej dziedzinie i dyscyplinie nauki została przygotowywana rozprawa habilitacyjna, a co za tym idzie, o stopień naukowy, z jakiej dziedziny i dyscypliny nauki habilitant będzie się ubiegał. Na tym więc etapie⁹ postępowania rada wydziału¹⁰, do której zwrócono się z wnioskiem o wszczęcie postępowania habilitacyjnego, badając z urzędu swoją właściwość w sprawie, ma prawo domniemywać, że jest organem właściwym, jeżeli tylko zaproponowany tytuł osiągnięcia naukowego

⁷ Por. Radajewski (2020): 84; Kierznowski (2021): 225; Grzebyk (2022): 73.

⁸ Por. Radajewski (2020): 84.

⁹ Chodzi o moment złożenia wniosku o nadanie habilitacji.

¹⁰ Obecnie rada dyscypliny.

w sposób oczywisty nie przesądza, że rozprawa habilitacyjna będzie z dziedziny lub dyscypliny naukowej nieobjętej zakresem uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego”¹¹.

III. OSIĄGNIĘCIE NAUKOWE LUB ARTYSTYCZNE

Prawo nie zawiera klasycznej definicji legalnej osiągnięcia naukowego albo artystycznego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. W art. 219 u.p.s.w.n. wskazano jednak wiążąco, że osiągnięcie naukowe lub artystyczne może przybrać postać wyłącznie: 1) monografii naukowej lub 2) cyklu powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji, lub 3) zrealizowanego oryginalnego osiągnięcia projektowego, konstrukcyjnego, technologicznego lub artystycznego.

1. Znaczny wkład w rozwój dyscypliny

Regulacje systemu prawa nie zawierają definicji legalnej „znacznego wkładu”. W nauce prawa zgodnie i słusznie się uznaje, że zwrot ten ma charakter „nieostry”¹², który podlega ocenie recenzentów¹³, ale może także powodować, że ocena recenzentów może być subiektywna¹⁴. Słusznie też uznaje się, że „znaczność wkładu” powinna być oceniana pod kątem ilości i jakości dorobku¹⁵ oraz że ilość wkładu nie może powodować obniżenia wkładu w aspekcie jakości¹⁶, a także zauważa, że w obrębie dyscypliny występują specjalności i w związku z tym dorobek nie powinien być skrajnie różnorodny tematycznie, gdyż wówczas trudno mówić o „znacznym wkładzie”¹⁷.

W nauce prawa przedstawiono w miarę kompleksową ocenę „znacznego wkładu”, z którą można się zgodzić: „Podstawą nadania stopnia doktora habilitowanego: 1) powinny być osiągnięcia naukowe, w przypadku których nie ma wątpliwości, że dotyczą one wątków (tematów) dotychczas w ogóle nie podjętych w takim wymiarze, jak w ocenianym osiągnięciu – muszą mieć zatem walor nowości naukowej, bo tylko wówczas można mówić o istnieniu wkładu w rozwój danej dyscypliny, 2) powinny one spełniać wymogi stawiane rozprawom doktorskim (oryginalne rozwiązanie problemu, odpowiedni poziom wiedzy), 3) nie powinno budzić najmniejszych wątpliwości, że stan nauki (wie-

¹¹ Wyrok NSA z 9 kwietnia 2019 r., I OSK 1586/17, Legalis nr 1914305. Wyrok NSA uchylił odmienny w tej sprawie wyrok WSA w Warszawie z 21 marca 2017 r., II SA/Wa 1644/16, Legalis nr 1603067.

¹² Por. Pyter (2021); Ślęzak (2020a): 399; Radajewski (2020): 85; Ślęzak (2020b): 77; Kierznowski (2021): 226; Grzebyk (2022): 68.

¹³ Por. Ślęzak (2020a): 399; Radajewski (2020): 85. Zob. także Szydło (2022): 52–67.

¹⁴ Por. Pyter (2021).

¹⁵ Por. Ślęzak (2020a): 399; Radajewski (2020): 86.

¹⁶ Por. Radajewski (2020): 86.

¹⁷ Por. Radajewski (2020): 86.

dzy) przed przedstawieniem recenzowanego osiągnięcia (osiągnięć), jak i po nim uległ korzystnej zmianie, oraz 4) omawiana zmiana w opinii przedstawicieli danej dyscypliny (w szczególności recenzentów) musi być istotna”¹⁸. Takie doprecyzowanie pojęcia znacznego wkładu wydaje się w miarę zupełne i trudno dodać do niego coś więcej, ponieważ wyraża najważniejsze cechy, które należy łączyć z pojęciem znacznego wkładu. W orzecznictwie sądowym nie przedstawiono, jak należy definiować pojęcie znacznego wkładu. Wynika to z utrwalonego poglądu sądów, że sądy, rozpatrując sprawy habilitacyjne, nie rozstrzygają wprost o spełnianiu kryteriów nadania habilitacji, ponieważ w zdecydowanie przeważającej większości rozpatrują zarzuty o charakterze formalnoprawnym. „Naczelny Sąd Administracyjny od lat konsekwentnie stoi na stanowisku, że postępowanie w sprawach o nadanie tytułu naukowego oraz stopni naukowych cechuje odrębność regulacji prawnej podyktowana specyfiką tych spraw. Wynika stąd ograniczony zakres kontroli sądu administracyjnego, który nie jest uprawniony do merytorycznej kontroli recenzji stanowiących podstawę decyzji organów właściwych w sprawie. Nie dokonuje także merytorycznej oceny dorobku naukowego osoby ubiegającej się o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego oraz tego, czy rozprawa habilitacyjna kandydata stanowiła znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej”¹⁹.

Trzeba zaznaczyć, że wnikliwej oceny osiągnięcia naukowego pod kątem „znacznego wkładu” może dokonać wyłącznie odpowiednio dobrany recenzent²⁰ w postępowaniu habilitacyjnym bądź członkowie komisji habilitacyjnej, którzy nie tylko mają przyznany stopień lub tytuł naukowy w danej dziedzinie lub dyscyplinie, lecz także posiadają faktyczne rozeznanie naukowe w specjalizacji danego habilitanta, wynikające z prowadzonych przez nich badań i posiadanych publikacji naukowych. Tylko takie osoby mają bieżące rozeznanie, w jakim stadium rozwoju jest dana dyscyplina naukowa i jej specjalizacje, i potrafi ocenić, czy mamy do czynienia ze „znacznym wkładem”. Pożądanym rozwiązaniem byłoby przydzielenie do funkcji recenzenta osoby posiadającej doświadczenie w recenzowaniu dorobku co najmniej doktorskiego w przewodach doktorskich²¹, ponieważ taka osoba będzie już posiadała doświadczenie w recenzowaniu prac naukowych w postępowaniach awansowych, co sprawi, że jej ocena ma szansę być oceną bardziej obiektywną i wyważoną.

Pojęcie „znacznym wkładem” jest w sensie prawnym zwrotem niedookreślonym. Ustawodawca, stosując taką kategorię języka prawnego, chciał pozostawić organom stosującym prawo luz decyzyjny, elastyczność w zakresie stosowania tej regulacji prawnej. Jest to słuszne założenie ustawodawcy, ponieważ nauka jako fenomen społeczny w pewnym sensie jest zjawiskiem ocennym,

¹⁸ Ślebzak (2020a): 399.

¹⁹ Wyrok NSA z 26 kwietnia 2016 r., I OSK 3139/15, Legalis nr 1456144.

²⁰ Recenzent w postępowaniu habilitacyjnym przez niektórych autorów uznawany jest za quasi-biegłego – zob. Kmiecik, Wegner (2021): 3–21.

²¹ Na tę okoliczność wskazuje Statut Rady Doskonałości Naukowej w § 21. Statut RDN przyjęto uchwałą nr 1/2020 z 9 października 2020 r., <<https://www.rdn.gov.pl/komunikaty,komunikat-nr-222020-w-sprawie-statutu-rady-doskonalosci-naukowej.html>> [dostęp: 28.07.2022].

niejednorodnym. Utwory naukowe nie są wynikiem produkcji „taśmowej” więc nie do końca są do siebie porównywalne. Można uznać, że czasami dwie różne monografie naukowe będą spełniać kryterium „znacznego wkładu”, choć będą się od siebie różnić pod względem jakości czy ilości. Luz decyzyjny podmiotów stosujących tę regulację prawną nie może jednak przemieniać się w „subiektywną uznaniowość”, prowadzącą do ocen krzywdzących, skrajnych.

Należy jasno powiedzieć, że kryterium „znacznego wkładu” dotyczy wyłącznie osiągnięcia naukowego lub artystycznego, tj. monografii naukowej lub cyklu publikacji powiązanych tematycznie lub oryginalnego osiągnięcia projektowego, konstrukcyjnego, technologicznego lub artystycznego. Kryterium tego nie muszą spełniać inne publikacje habilitanta, które mogą być zaliczone do istotnej aktywności naukowej lub artystycznej. Wynika to literalnie z treści art. 219 u.p.s.w.n.

W wielu dyscyplinach naukowych kryterium „znacznego wkładu” habilitanci spełniają przez opracowanie monografii naukowych. Taki utwór naukowy ma szansę być utworem opracowującym dane nieopracowane dotychczas w nauce zagadnienie na odpowiednim poziomie jakości i ilości naukowej.

2. Monografia naukowa

Definicja legalna monografii naukowej została zawarta w § 10 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej²². Zgodnie z tą definicją monografia naukowa jest to recenzowana publikacja książkowa: 1) przedstawiająca określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, 2) opatrzona przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym. Monografią naukową jest również: 1) recenzowany i opatrzony przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym przekład: a) na język polski dzieła istotnego dla nauki lub kultury, b) na inny język nowożytny dzieła istotnego dla nauki lub kultury, wydanego w języku polskim, 2) edycja naukowa tekstów źródłowych. Także w nauce prawa uznaje się, że ta definicja monografii naukowej może być stosowana do ocen wyrażanych w przewodach habilitacyjnych²³. Definicja legalna monografii naukowej nie stała się jak dotychczas przedmiotem wykładni prawa ani w nauce prawa, ani w orzecznictwie sądowym.

Definicja monografii naukowej ewoluowała w wydawanych aktach prawnych²⁴. W dawniejszym stanie prawnym uznanie danego opracowania za monografię uzależnione było od liczby arkuszy wydawniczych²⁵. W obecnym sta-

²² Dz. U. 2019, poz. 392 ze zm.

²³ Por. Ślebzak (2020a): 395.

²⁴ Zob. Kulczycki (2020a), (2020b).

²⁵ Przez „monografię” należy rozumieć opracowanie naukowe (minimum 6 arkuszy wydawniczych) opublikowane jako książka lub odrębny tom, omawiające jakieś zagadnienie w sposób wyczerpujący, oryginalny i twórczy. Za monografię mogą być uznane: edycje tekstów źródłowych, leksykografie. Za monografię nie uznaje się monograficznych artykułów opublikowanych w cza-

nie prawnym to kryterium nie występuje. Uznanie danego opracowania za monografię odgrywa szczególne znaczenie w procesie ewaluacji działalności naukowej. Przepisy o nadawaniu habilitacji nie określają, czy uznanie danego opracowania za monografię naukową w procesie ewaluacji działalności naukowej jest równoznaczne z uznaniem danego opracowania za monografię w procedurze nadawania stopnia doktora habilitowanego. Trudno też uznać, aby recenzent oceniający dorobek habilitanta w procedurze awansu miał rozstrzygać jednoosobowo, czy dane opracowanie jest monografią naukową w świetle obecnie obowiązującego stanu prawnego. O ile dużo łatwiej stwierdzić, że dane opracowanie posiada przypisy, bibliografię lub inny właściwy dla danej dyscypliny naukowej aparat naukowy, o tyle dużo trudniejsze jest rozstrzygnięcie, czy dane opracowanie przedstawia określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy. W związku z tym zasadne wydaje się, aby do monografii składanej do oceny w procesie nadawania stopnia doktora habilitowanego załączyć zaświadczenie z uczelni, w której afiliowana jest monografia, czy została ona wykazana w ewaluacji naukowej jako monografia naukowa. Możliwe jest także złożenie do dokumentacji składanej z wnioskiem habilitacyjnym zaświadczenia z wydawnictwa, które wydało monografię, że dane opracowanie jest traktowane przez wydawnictwo jako monografia naukowa wraz z recenzjami wydawniczymi tej monografii. Kwestia oceny, czy opracowanie przedstawia zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, powinna być przedmiotem wypowiedzi recenzenta dokonującego oceny dorobku naukowego habilitanta w procedurze nadawania stopnia doktora habilitowanego. To bowiem recenzent wyznaczony do oceny dorobku habilitacyjnego powinien być specjalistą w obszarze badawczym, w którym specjalizuje się habilitant, a przez to mieć rozeznanie, czy dane opracowanie ma charakter twórczy i oryginalny, czy jest tylko odtwórczym powieleniem istniejących już opracowań naukowych.

Należy także zwrócić uwagę, że przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne. Rozprawę doktorską może stanowić praca pisemna, w tym monografia naukowa, zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie artykułów naukowych, praca projektowa, konstrukcyjna, technologiczna, wdrożeniowa lub artystyczna, a także samodzielna i wyodrębniona część pracy zbiorowej (art. 187 ust. 2–3 u.p.s.w.n.). W związku z tym należy się zgodzić z poglądem wyrażonym w doktrynie prawa, że monografia habilitacyjna nie powinna reprezentować niższego poziomu naukowego niż monografia doktorska²⁶.

sopismach, powieści, zbiorów poezji, zbiorów opowiadań i reportaży, pamiętników, dzienników itp. (rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 17 października 2007 r. w sprawie kryteriów i trybu przyznawania oraz rozliczania środków finansowych na działalność statutową, Dz. U. Nr 205, poz. 1489).

²⁶ Por. Ślęzak (2020a): 393.

3. Cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych

Uchylony art. 16 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym posługiwał się pojęciem „cykl publikacji powiązanych tematycznie”. Publikacje te miały stanowić osiągnięcie naukowe²⁷. Uznać należy więc, że cyklu nie mogły stanowić zwykłe, jakiegokolwiek publikacje, ale musiały to być publikacje o charakterze naukowym. Obecnie obowiązujący art. 219 u.p.s.w.n. posługuje się pojęciem „cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych”. Różnica pomiędzy tymi pojęciami jest również taka, że w obecnym stanie prawnym mówi się wprost o artykułach naukowych, w poprzednim stanie prawnym wskazywano na publikacje naukowe. Jest to o tyle ważne, że obecnie istnieje definicja legalna artykułu naukowego umieszczona w § 9 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej²⁸. Kwestia definicji legalnej artykułu naukowego zostanie omówiona w dalszej części pracy.

W praktyce oceniania cyklu najwięcej trudności rodziła jednak kwestia nie charakteru publikacji zaliczonych do cyklu, ale charakteru samego cyklu oraz powiązania tematycznego publikacji. Ocena ta o tyle była i jest utrudniona, że przepisy prawa nie zawierały i obecnie nie zawierają definicji legalnej cyklu. Definicja taka nie została także opracowana ani zaaprobowana w orzecznictwie sądowym.

W odniesieniu do poprzedniego stanu prawnego wskazano, jak należałoby rozumieć „cykl publikacji powiązanych tematycznie”. Krzysztof Ślebzak uznał, że: „1) powinien on odpowiadać – jeśli chodzi o wartość naukową – rozprawie habilitacyjnej w dotychczasowym rozumieniu, 2) potwierdzenie istnienia cyklu jest możliwe, gdy poszczególne publikacje, zebrane w jedną całość, a zatem niejako »złożone« mogłyby zostać wydane jako zbiór publikacji, tworząc dzieło o charakterze monograficznym, i to bez konieczności dokonywania istotnych przeróbek, modyfikacji tekstu czy też jego istotnej zmiany; oznacza to, że wykazanie istnienia cyklu w przewodzie habilitacyjnym nie może sprowadzać się do podjęcia przez recenzenta pracy koncepcyjnej, której efektem będzie takie połączenie szeregu publikacji, aby mogły one, pod określonymi warunkami, dopiero być uznane za cykl, i to pod dodatkowym warunkiem, iż publikacje zostaną zmodyfikowane treściowo, 3) istnienie cyklu zakłada, co do zasady, świadomość jego tworzenia, 4) podobnie jak w odniesieniu do rozprawy doktorskiej czy habilitacyjnej, tak od jednotematycznego cyklu publikacji należałoby oczekiwać, że jest on aktualny i uwzględnia stan wiedzy na dzień rozpoczęcia postępowania o nadanie stopnia, 5) ocenę istnienia znacznego wkładu należy rozpatrywać, biorąc pod uwagę dzień składania wniosku, a nie okres powstawania wiodącej części czy również całości publikacji wchodzących w skład

²⁷ W jednym z opracowań uznano, że publikacje te powinny zawierać rozważania naukowe – zob. Ślebzak (2013): 34. Słusznie autor wskazuje, że w odniesieniu do nauk prawnych na cykl mogą się składać np. komentarze.

²⁸ T.jedn.: Dz. U. 2022, poz. 661.

jednotematycznego cyklu”²⁹. Autor powyższej definicji uznał, że definicja ta pozostaje aktualna w obecnym stanie prawnym³⁰.

Na istotne cechy cyklu, także w odniesieniu do poprzedniego stanu prawnego, wskazali także inni autorzy: „istotą cyklu jest powtarzalność jego części składowych odpowiadająca z góry ustalonym prawidłowościom, wobec czego za cykl w literaturze czy sztuce uznaje się zespół dzieł łączących zwykle w sposób z góry zamierzony przez twórcę, w całość tematyczną i kompozycyjną. Trudno z tego punktu widzenia zauważyć różnicę między jednotematycznym cyklem publikacji, a cyklem publikacji powiązanych tematycznie”. Dodatkowo w literaturze wskazywano, że cykl jako całość musi stanowić znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej³¹, i przyjmowano, że definicja ta pozostaje aktualna w obecnym stanie prawnym³².

W nauce prawa wskazano, że cykl powinien stanowić całość. Cykl artykułów po hipotetycznym złożeniu nie musi odpowiadać monografii w ścisłym znaczeniu, ale nakład pracy poświęcony cyklowi powinien być ekwiwalentem nakładu pracy poświęconego stworzeniu monografii. Autor tej propozycji pokusił się o wskazanie, że liczba artykułów tworzących cykl to minimum cztery pozycje³³, co należy uznać za liczbę zbyt małą.

W odniesieniu do rozumienia powiązania tematycznego w nauce prawa uznano, że temat cyklu musi być dostatecznie konkretny i odpowiednio do stopnia rozwoju danej dyscypliny szczegółowy. Ważne jest także, aby cały cykl dotyczył danego tematu w całości, a nie tylko fragmentarycznie³⁴. Inny autor wskazał, że jednotematyczność cyklu zachodzi wówczas, gdy opracowania składające się na ten cykl mają wspólny mianownik, motyw przewodni, temat wiodący³⁵.

4. Artykuł naukowy

W ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce nie ma obecnie definicji legalnej artykułu naukowego. Definicję taką zawiera § 9 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej³⁶. Zgodnie z tą definicją artykuł naukowy to recenzowany artykuł opublikowany w czasopiśmie naukowym albo w recenzowanych materiałach z międzynarodowej konferencji naukowej:

1) przedstawiający określone zagadnienie naukowe w sposób oryginalny i twórczy, problemowy albo przekrojowy,

²⁹ Ślęzak (2013): 34. Ta definicja cyklu została opracowana w odniesieniu do starań o habilitację w naukach prawnych.

³⁰ Por. Ślęzak (2020a): 396–397; (2020b): 75.

³¹ Por. Izdebski, Zieliński (2015): 77.

³² Por. Izdebski (2019): 351.

³³ Por. Radajewski (2020): 86–87.

³⁴ Por. Radajewski (2020): 87, który słusznie uznał, że w odniesieniu do dyscypliny prawa nie wystarczy, aby artykuły należały np. do prawa karnego. Z tym wnioskiem zgadza się także Ślęzak (2013): 35.

³⁵ Por. Ślęzak (2013): 35.

³⁶ T.jedn.: Dz. U. 2022, poz. 661.

2) opatrzony przypisami, bibliografią lub innym właściwym dla danej dyscypliny naukowej aparatem naukowym.

Artykułem naukowym jest również artykuł recenzyjny opublikowany w czasopiśmie naukowym zamieszczonym w wykazie czasopism. Artykułem naukowym nie są: edytoriał, abstrakt, rozszerzony abstrakt, list, errata i nota redakcyjna.

Definicja ta nie spotkała się z wykładnią nauki prawa lub orzecznictwa sądowego³⁷. W jednej publikacji wskazano trafnie kryteria naukowości publikacji w dyscyplinie nauk prawnych. „W kontekście nauk prawnych należałoby zatem ustalić, czy: a) przedstawiane są w nich określone problemy prawne, b) uwzględniony został zarówno dorobek doktryny, jak i orzecznictwa, przy czym nie tylko referuje się określone poglądy czy orzeczenia, ale również podejmuje się z nimi polemikę, c) formułowane są zgodnie z przyjętą metodologią autorskie tezy, jak również postulaty *de lege lata* oraz *de lege ferenda*. Warto przypomnieć, że słowo »nauka«³⁸ oznacza systematyzowanie, pogłębianie i rozwijanie wiedzy ludzkiej w określonej dziedzinie, czemu służą badania naukowe prowadzące do powiększania tej wiedzy. Działalnością naukową nie jest natomiast wyłącznie referowanie określonego stanu prawnego czy prezentacja poglądów doktryny i orzecznictwa. Stąd też nieodzownym warunkiem uznania istnienia badań naukowych jest formułowanie hipotez badawczych i ich weryfikowanie za pomocą określonych założeń metodologicznych, podejmowanie polemiki z istniejącymi poglądami, ich krytyka, jak również – nieodzowne formułowanie własnych wniosków”³⁹. Wykładnia ta została zaaprobowana przez orzecznictwo sądowe⁴⁰. Z poglądem tu zreferowanym i zaaprobowanym w orzeczeniu sądowym należy się zgodzić. Pogląd ten trafnie ujmuje istotę naukowości publikacji w naukach prawnych, więc nie ma potrzeby rozwijania go tutaj.

Przedstawiona powyżej definicja legalna artykułu naukowego jest definicją, która nie precyzuje ostatecznie i jasno, jaki utwór naukowy należy zakwalifikować jako artykuł naukowy. Definicja ta zawiera w sobie zwroty niedookreślone, które należy dalej definiować, takie jak: oryginalny, twórczy, problemowy, przekrojowy. Definicja artykułu z jednej strony potwierdza, czym artykuł jest, a z drugiej – wyklucza, czym artykuł nie jest (edytoriał, abstrakt, rozszerzony abstrakt, list, errata i nota redakcyjna). Można uznać, że definicja legalna artykułu nie wskazuje wprost na wszystkie postacie twórczości naukowej, które mogą występować w obrębie różnych dyscyplin naukowych, ani ich jasno nie kwalifikuje. Przykładem mogą być tutaj postacie twórczości naukowej z dyscypliny nauk prawnych – np. glosa czy komentarz⁴¹. Pozytywną cechą definicji artykułu jest wskazanie na łatwo identyfikowalne cechy utworów naukowych, takie jak przypisy, bibliografia, aparat naukowy, co pozwa-

³⁷ Zob. Kulczycki (2021).

³⁸ Szarzej na ten temat Izdebski (2018).

³⁹ Ślebzak (2013): 36.

⁴⁰ Wyrok WSA w Warszawie z 5 grudnia 2018 r., II SA/Wa 1991/17, Legalis nr 2245503.

⁴¹ Uważam, że glosę i komentarz należy uznawać za artykuły naukowe, jeżeli spełniają inne kryteria wskazane w § 9 rozporządzenia w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej.

la wstępnie kwalifikować daną publikację jako naukową. Definicja artykułu naukowego zawiera w sobie także inne pojęcia, które również domagają się dalszego definiowania, tj. artykuł recenzyjny, edytorial, abstrakt, rozszerzony abstrakt, list, errata i nota redakcyjna, co wykracza niestety poza materię niniejszego opracowania⁴². Jako postulat *de lege ferenda* należałoby zgłosić, aby prawodawca zawarł w aktach prawnych dotyczących szkolnictwa wyższego i nauki definicje legalne artykułu recenzyjnego, edytorialu, abstraktu, rozszerzonego abstraktu, listu, erraty i noty redakcyjnej.

Przez słowo „oryginalny” należy rozumieć: „jedyny w swoim rodzaju”⁴³, „tworzony samodzielnie, nieopierający się w procesie twórczym na jakimś wzorze”⁴⁴. Przez słowo „twórczy” należy rozumieć: „odkrywczy, kreatywny”⁴⁵, „wnoszący coś nowego”⁴⁶. Przez słowo „problemowy” należy rozumieć poruszający ważne zagadnienia, zawierający rozstrzygnięcia⁴⁷. Przez słowo „przekrojowy” należy rozumieć obraz powstały w wyniku uwzględnienia określonych cech charakteryzowanego obiektu, wydarzenia lub zjawiska⁴⁸.

IV. ISTOTNA AKTYWNOŚĆ NAUKOWA

Oprócz posiadania stopnia doktora i osiągnięcia stanowiącego znaczny wkład w rozwój dyscypliny, szczegółową przesłanką przyznania stopnia doktora habilitowanego jest wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Przepisy prawa nie zawierały przed reformą z 2018 r. i nie zawierają obecnie definicji legalnej „istotnej aktywności naukowej lub artystycznej”. Na skutek reformy z 2018 r. uchylone zostało rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego⁴⁹. Rozporządzenie to wskazywało rodzaje osiągnięć naukowych i artystycznych, które uznawane były za tworzące istotną aktywność naukową lub artystyczną, tj. np. publikacje naukowe, udział w konferencjach naukowych, realizacja grantów naukowych czy wykonywanie ekspertyz itd. Z racji uchylecia tego rozporządzenia nie może ono obecnie stanowić normatywnej podstawy do wyznaczania kryteriów „istotnej aktywności naukowej lub artystycznej”.

⁴² Szerzej na ten temat zob. Śliwerski (2017).

⁴³ Por. Słownik języka polskiego [SJP], s.v. oryginalny, <<https://sjp.pl/oryginalny>> [dostęp: 28.07.2022].

⁴⁴ Por. Wielki słownik języka polskiego PAN [WSJP], s.v. oryginalny, <https://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=1413&id_znaczenia=4836426&l=19&ind=0> [dostęp: 28.07.2022].

⁴⁵ Por. SJP, <<https://sjp.pl/tw%C3%B3rczy>> [dostęp: 28.07.2022].

⁴⁶ Por. WJP, <https://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=1413&id_znaczenia=4836426&l=19&ind=0> [dostęp: 28.07.2022].

⁴⁷ Por. SJP, <<https://sjp.pwn.pl/slowniki/problemowy.html>> [dostęp: 28.07.2021].

⁴⁸ Por. SJP, <<https://sjp.pwn.pl/slowniki/przekrojowy.html>> [dostęp: 28.07.2022].

⁴⁹ Dz. U. Nr 196, poz. 1165.

Należy wskazać, że Rada Doskonałości Naukowej (RDN) opublikowała na swoich stronach internetowych wzór załącznika do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego: „Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych”⁵⁰. We wzorze tym dostrzegamy, że RDN do aktywności naukowej i artystycznej zaliczyła np.: publikacje naukowe, udział w konferencjach naukowych, udział w zespołach badawczych itp. Bez szczegółowego cytowania treści tego wzoru można uznać, że wskazania RDN w tym wzorze w dużym stopniu pokrywają się z tymi kryteriami, które dotychczas były zawarte w ww. rozporządzeniu. Wynika więc z tego, że o ile kryteria „istotnej aktywności naukowej lub artystycznej” zawarte w dotychczasowym rozporządzeniu utraciły walor normy prawnej, o tyle nie zmieniły się sposoby uprawiania nauki i ta aktywność naukowa i artystyczna, która była dotychczas przejawem „istotnej aktywności naukowej lub artystycznej”, pozostaje takim przejawem także obecnie.

Stanowisko nauki prawa jest zbieżne z przywołanym stanowiskiem RDN, jeżeli chodzi o wskazanie przejawów „istotnej aktywności naukowej lub artystycznej”⁵¹, i należy uznać je za słuszne. W orzecznictwie sądowym nie wskazano, co należy rozumieć przez „istotną aktywność naukową lub artystyczną”.

Nowością w obecnych przepisach w porównaniu z poprzednim stanem prawnym jest ustalenie przez prawodawcę, że istotna aktywność naukowa albo artystyczna powinna być realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że aktywność ta „wykracza poza mury jednego podmiotu. Szczególnie akcentuje się w tym względzie osiągnięcia międzynarodowe osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego”⁵². Z uzasadnienia wynika więc, że aktywność powinna się odbywać w co najmniej dwóch podmiotach, z czym należy się zgodzić. Wyrażenie „w szczególności” zawarte w ustawie oraz potwierdzone w uzasadnieniu projektu ustawy (tutaj użyto słowa „szczególnie”) należy interpretować zgodnie ze znaczeniem w języku polskim jego synonimów. „W szczególności” oznacza: „głównie, po pierwsze, przede wszystkim, w pierwszej kolejności, w pierwszym rzędzie, najczęściej, między innymi, na przykład”⁵³. Oznacza to, że obecnie przepisy nie zobowiązują obligatoryjnie habilitantów do wykazania aktywności naukowej lub artystycznej w co najmniej jednej zagranicznej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury⁵⁴. Wystarczające jest, że aktywność będzie realizowana w dwóch uczelniach lub instytucjach krajowych. Posiadanie aktywności w zagranicznej uczelni lub instytucji podnosi jedynie walor dorobku naukowego

⁵⁰ <<https://www.rdn.gov.pl/postepowanie-habilitacyjne.wymagania-dokumentacyjne-wnioskow-w-sprawie-nadania-stopnia-doktora-habilitowanego.html>> [dostęp: 28.07.2022]. Zwraca na to także uwagę A. Budzanowska, podsekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, zob. odpowiedź na interpelację nr 10041, <<https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BSZHX5>> [dostęp: 8.03.2021].

⁵¹ Por. Ślebzak (2020a): 400; Radajewski (2020): 88.

⁵² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Druk sejmowy nr 2446: 50, <<http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=2446>> [dostęp: 28.07.2022].

⁵³ Internetowy słownik synonimów języka polskiego – Synonim, <<https://synonim.net/synonim/w+szczeg%C3%B3lno%C5%9Bci#g35759>> [dostęp: 28.07.2022].

⁵⁴ Z poglądem tym zgadza się Radajewski (2020): 90.

i zwiększa szanse nadania habilitacji, ale nie jest obligatoryjne. Należy uznać, że celem ustawodawcy było zachęcenie habilitantów do umiędzynaradawiania dorobku, ale nie nałożenie obligatoryjnego obowiązku do wykazania aktywności naukowej lub artystycznej w co najmniej jednej zagranicznej uczelni. Dlatego nie można się zgodzić z poglądem wyrażonym w doktrynie prawa, który nie został oparty na jakiegokolwiek wykładni prawa, choćby językowej, a który wskazuje na konieczność podejmowania aktywności naukowej w co najmniej jednym ośrodku zagranicznym⁵⁵. Pogląd ten nie uzyskał zresztą poparcia w doktrynie prawa⁵⁶: „Działalność naukowa realizowana wyłącznie w kraju nie skutkuje niespełnieniem warunku określonego w analizowanej regulacji, przy czym ustawodawca wyraźnie zaakcentował fakt, że działalność w instytucjach zagranicznych jest szczególnie pożądana. Warunek *sine qua non* stanowi natomiast istotna aktywność naukowa (albo artystyczna) realizowana w więcej niż jednym podmiocie wskazanym w przepisie”⁵⁷.

Należy zgodzić się z poglądem, że kryterium wykazania aktywności naukowej w co najmniej dwóch uczelniach jest spełnione wtedy, gdy habilitant uzyskał doktorat w jednej instytucji, a podjął zatrudnienie w innej. Wynika to z faktu, że obecnie do oceny w przewodzie habilitacyjnym można przedstawić dorobek zdobyty także przed doktoratem⁵⁸. Istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednym podmiocie nie spełnia „współpraca z innymi ośrodkami naukowymi polegająca na wykonywaniu przez kandydatów badań w swojej macierzystej jednostce, a następnie na łączeniu wyników ich badań z wynikami uzyskanymi przez innych naukowców w innych ośrodkach i wspólnym publikowaniu. To kandydaci muszą się wykazać aktywnością naukową więcej niż jednym ośrodkiem, co oznacza, że podczas swej dotychczasowej kariery naukowej musieli pracować przez jakiś czas w innej instytucji. Formy takiej pracy mogą być różne – od zmiany miejsca zatrudnienia, przez staże naukowe, do prowadzenia badań w różnych uczelniach na rzecz projektów badawczych. Przepisy nie określają, jak długi ma być okres pracy więcej niż w jednym ośrodku, musi to jednak być praca dająca istotne efekty naukowe”⁵⁹.

Nie można się zgodzić z poglądem, że do istotnej aktywności naukowej w nowym stanie prawnym nie można zaliczyć działalności dydaktycznej, popularyzatorskiej lub organizacyjnej i że tych aktywności nie bierze się pod uwagę przy nadawaniu habilitacji⁶⁰. Pogląd taki nie zyskał poparcia w nauce prawa⁶¹. Należy przyjąć pogląd przeciwny, że do istotnej aktywności naukowej w nowym stanie prawnym można zaliczyć działalność dydaktyczną, populary-

⁵⁵ Por. Ślebzak (2020a): 400.

⁵⁶ Por. Pyter (2021). Na niejasność redakcji tego wymogu wskazują Izdebski (2019): 350; Jędrzejewski (2019): 575.

⁵⁷ Por. A. Budzanowska, podsekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, odpowiedź na interpelację nr 10041, <<https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=B-SZHX5>> [dostęp: 28.07.2022].

⁵⁸ Por. Radajewski (2020): 91.

⁵⁹ Por. Węgrzyn (2022). Autor jest przewodniczącym Rady Doskonałości Naukowej.

⁶⁰ Por. Radajewski, (2020): 88.

⁶¹ Por. Ślebzak (2020a): 400; Izdebski (2019): 348–352; Pyter (2021); Jędrzejewski (2019): 573–575.

zatorską organizacyjną i powinna ona być przedmiotem oceny przy nadawaniu habilitacji. Wynika to z faktu, że naukę, a przez to aktywność naukową, należy traktować integralnie. Do działalności naukowej należy nie tylko prowadzenie badań naukowych, lecz także kształcenia kadr naukowych i zawodowych, organizowanie i popularyzowanie nauki. „Kryterium uzyskania stopnia doktora habilitowanego, określone w art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (istotna aktywność naukowa albo artystyczna realizowana w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej), należy interpretować możliwie szeroko”⁶².

V. ZAKOŃCZENIE

Rozwiązując problemy wskazane we wstępie, należy uznać, że warunki szczegółowe, które należy spełnić, aby uzyskać stopień doktora habilitowanego w aktualnie obowiązującym stanie prawnym, to: posiadanie stopnia doktora nauk, posiadanie w dorobku osiągnięcia naukowego albo artystycznego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, wykazywanie się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Oprócz przesłanek szczegółowych trzeba mieć na uwadze znaczenie przesłanek ogólnych, które wykraczają poza zakres niniejszego opracowania. Stopień doktora habilitowanego może być nadany osobie, która uzyskała stopień doktora w innej dyscyplinie naukowej niż dyscyplina, w której czyni starania o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Należy poprzeć pogląd Ślebzaka co do rozumienia pojęcia znacznego wkładu w rozwój określonej dyscypliny. Kryterium „znacznego wkładu” dotyczy wyłącznie osiągnięć naukowych lub artystycznych i nie dotyczy dorobku habilitacyjnego przedstawianego do oceny i zaliczanego do istotnej aktywności naukowej lub artystycznej.

Ocena, czy monografia naukowa stanowi osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład do rozwoju dyscypliny naukowej, powinna opierać się nie tylko na ocenie recenzentów w przewodzie habilitacyjnym, komisji habilitacyjnej oraz rady dyscypliny, lecz także na ocenach zwartych w recenzjach wydawniczych oraz zaświadczeniu z wydawnictwa wydającego monografię. Cykl tematycznie powiązanych artykułów naukowych powinien swoją wartością naukową oraz nakładem pracy odpowiadać wartości i nakładowi pracy monografii habilitacyjnej. Cykl powinien być wynikiem z góry przyjętego założenia i postanowienia o tworzeniu cyklu, nie może stanowić przypadkowego zbioru publikacji uznanego *post factum* za cykl. Z racji na periodyczne, rozłożone w czasie tworzenie cyklu artykuły naukowe przedstawione w cyklu nie muszą przedstawiać aktualnego stanu wiedzy na dzień złożenia wniosku w nadanie habilitacji. Cykl powinien obejmować artykuły poświęcone wybranemu za-

⁶² Por. A. Budzanowska, podsekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, odpowiedź na interpelację nr 10041, <<https://sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=B-SZHX5>> [dostęp: 28.07.2022].

gadnieniu (które stanowi wspólny motyw przewodni, mianownik dla całego cyklu) i jako całość stanowić znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny. Definicja legalna artykułu naukowego jest definicją niedookreśloną, zawierającą w sobie pojęcia, które wymagają dalszego definiowania i wykładni prawa. Wskazane byłoby, aby prawodawca sformułował te definicje w postaci definicji legalnych, aby uniknąć rozbieżności w wykładni i stosowaniu prawa.

Do istotnej aktywności naukowej zalicza się nie tylko działalność naukową, lecz także dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską i powinna ona być realizowana przez habilitanta w co najmniej dwóch ośrodkach krajowych.

- Grzebyk, P. (2022). Warunki uzyskania stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie nauki prawne. *Państwo i Prawo* 77(5): 68–87.
- Izdebski, H., Zieliński, J.M. (2015). *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym*. Komentarz. Warszawa.
- Izdebski, H. (2019). Komentarz do art. 219, [w:] H. Izdebski, J. M. Zieliński (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Komentarz. Warszawa: 348–352.
- Izdebski, H. (2018). *Ile jest nauki w nauce*. Warszawa.
- Jędrzejewski, T. (2019). Komentarz do art. 219, [w:] J. Woźnicki (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Komentarz. Warszawa: 573–575.
- Kała, D. (2021). Ogólne przesłanki nadania stopnia doktora habilitowanego. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 83(1): 229–242.
- Kierznowski, Ł. (2021). Stopnie naukowe i stopnie w zakresie sztuki. Komentarz. Warszawa.
- Kmieciak, Z., Wegner, J. (2021). Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora. *Państwo i Prawo* 76(3): 3–21.
- Kulczycki, E. (2020a). Monografia i arkusz wydawniczy – definicje i patologie. <http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/monografia-i-arkusz-wydawniczy-%E2%80%93-definicje-i-patologie/> [dostęp: 13.11.2020].
- Kulczycki, E. (2020b). Jak obliczyć liczbę arkuszy wydawniczych. <http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/jak-obliczyc-liczbe-arkuszy-wydawniczych/> [dostęp: 26.11.2020].
- Kulczycki, E. (2021). Definicja artykułu naukowego – będą problemy. <http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/definicja-artykulu-naukowego-beda-problemy/> [dostęp: 14.01.2021].
- Pyter, M. (2021). Komentarz do art. 219, [w:] A. Balicki, M. Pyter, B. Zięba (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. Komentarz. Warszawa: Legalis.
- Radajewski, M. (2020). Nadawanie stopnia doktora habilitowanego w świetle prawa o szkolnictwie wyższym i nauce. *Studia Prawno-Ekonomiczne* 114: 81–88.
- Stec, P. (2021). Nowe ścieżki kariery akademickiej – habilitacja 2.0. *Państwo i Prawo* 76(7): 3–18.
- Szydło, M. (2022). Pojęcie nauki i osiągnięć naukowych w postępowaniach awansowych w nauce (uwagi z perspektywy nauk prawnych). *Państwo i Prawo* 77(5): 52–67.
- Ślebzak, K. (2013). Jednotematyczny cykl publikacji jako przesłanka nadawania stopnia doktora habilitowanego nauk prawnych. *Państwo i Prawo* 68(7): 31–40.
- Ślebzak, K. (2020a). Komentarz do art. 219, [w:] K. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia*. Komentarz. Warszawa: 392–400.
- Ślebzak, K. (2020b). Przesłanki nadawania stopnia doktora, doktora habilitowanego oraz tytułu profesora a model awansów naukowych w świetle ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. *Nauka* 2: 61–85.
- Śliwerski, B. (2017). Czy ma sens pisanie i publikowanie recenzji rozpraw naukowych w czasopiśmie. <<https://sliwerski-pedagog.blogspot.com/2017/05/czy-ma-sens-pisanie-i-publikowanie.html>> [dostęp: 18.01.2021].
- Węgrzyn, G. (2020). Czas odsłania wady przepisów. *Forum Akademickie* 6: 8–9.
- Wojtuń, M. (2021). Sprawiedliwość proceduralna w postępowaniach awansowych. *Państwo i Prawo* 76(2): 3–17.